

MEDYCYNA WETERYNARYJNA

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA NAUK WETERYNARYJNYCH

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I PRAKTYCE WETERYNARYJNEJ
 ZALOŻONE W 1945 R. PRZEZ WYDZIAŁ WETERYNARYJNY W LUBLINIE

Z ZAGRANICZNEJ WETERYNARII

GRZEGORZ STĄSKIEWICZ

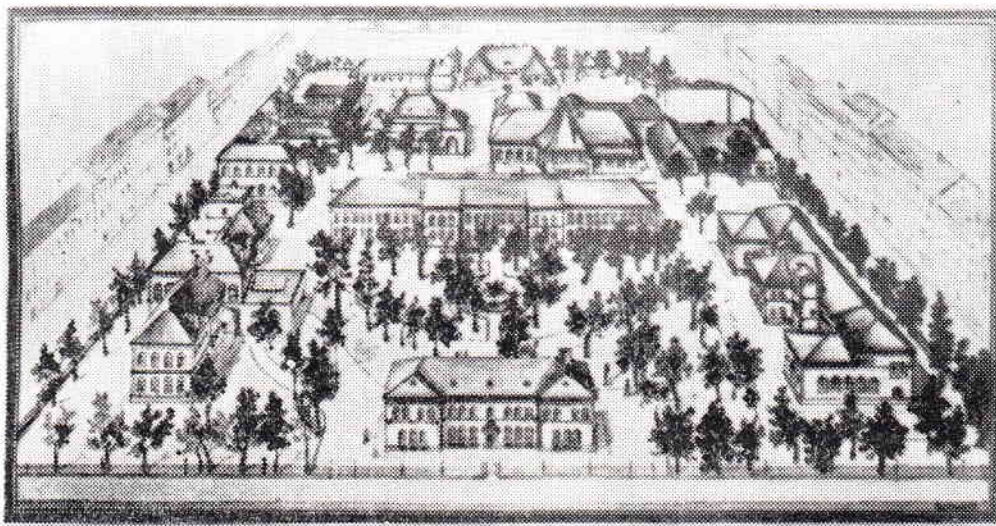
Lublin

Jubileusz 175-lecia uczelni weterynaryjnej w Budapeszcie

Utworzenie pierwszej uczelni weterynaryjnej w Lyonie w 1762 r. a następnej w Alforcie w 1766 r. było bodźcem do powstania podobnych uczelni w innych krajach: w Austrii w Wiedniu w 1767 r., we Włoszech w Turynie w 1769 i w Padwie w 1774 r., w Szwecji w Skara w 1778 r., w Niemczech w Hanowerze w 1778 r. i Lipsku (Dreznie) w 1780 r. oraz na Węgrzech w Budapeszcie w 1787 r.

zmuszone zatroszczyć się o przygotowanie specjalistów do walki z chorobami zaraźliwymi zwierząt. Również ważną przyczyną powstania pierwszych szkół weterynaryjnych była konieczność przygotowania lekarzy koni dla licznych wówczas oddziałów kawalerii.

Królowa Maria Teresa niewątpliwie za radą przewodniczącego dworskiej komisji studiów prof. G. v. Swieteny postanowiła już w 1776 r.

Ogólny widok Wyższej Szkoły Weterynaryjnej w Budapeszcie w 1934 r.

W związku z olbrzymimi stratami powodowanymi przez często pojawiające się w XVIII wieku epizootie*, rządy wielu krajów były

* Jak podaje Aleksander Perenc („Historia lecznictwa zwierząt w Polsce”) w 1709 r. księgosusz zawleczony z Włoch ogarnął całą Europę i trwał bez przerwy do 1717 r. Straty bydła obliczono na półtora miliona sztuk. To samo powtórzyło się w latach 1726—1730, nowa fala księgosuszu wystąpiła w 1740 r. i trwała z małymi przerwami do początków XIX stulecia. Straty od 1735 do 1770 określano co najmniej na 3 miliony sztuk bydła. Duże nasilenie księgosuszu notowano w całej Europie w latach 1792—1802, następnie w latach 1805—1809, dalej od 1813—1816. Straty powstałe wyniosły 200 milionów sztuk. Prócz księgosuszu notowano: ospę owczą w 1714, węglik od 1792 do 1810, pryszczycę w latach 1763, 1838, 1842, 1845, 1846, od 1855 do 1857, 1862, 1869, od 1871 do 1874, od 1875 do 1877, 1883, 1884, 1896, 1897.

utworzyć uczelnię weterynaryjną w Obuda na Węgrzech, jednakże zamiar uległ zmianie i do utworzenia uczelni wówczas nie doszło. Powstała ona dopiero w 1787 r.

Prof. dr A. Kotlan, który opracował i opublikował w postaci książki historię uczelni budapeszteńskiej do 1937 r. wyróżnił następujące okresy jej rozwoju, uzupełnione później przez prof. dr J. Mocsy:

I. Katedra weterynarii na wydziale lekarskim uniwersytetu w Peszcie i instytut weterynaryjny 1787—1851.

II. Instytut weterynaryjny w Peszcie 1851—1875.

III. Uczelnia weterynaryjna 1875—1890.

IV. Akademia weterynaryjna 1890—1899

V. Wyższa szkoła weterynaryjna 1899—1933

VI. Oddział weterynaryjny uniwersytetu nauk technicznych 1934—1945.

VII. Wyższa szkoła rolnicza i weterynaryjna 1945—1952.

VIII. Wyższa szkoła weterynaryjna 1952.

W 1787 r. powstaje na Węgrzech katedra weterynarii na wydziale lekarskim uniwersytetu w Peszcie. Organizatorem katedry został mianowany *Aleksander Tolnay*** — uczeń *Wolsteina*. Słuchaczami *Tolnaya* byli początkowo studenci wydziału lekarsko-chirurgicznego. Dzięki staraniom *Tolnaya* utworzono w 1799 r. instytut weterynaryjny, w którym prowadzono dwa kursy: 1) kurs 6-miesięczny epizootologii (*cursus epizootologiae*) dla kandydatów medycyny i chirurgii oraz 2) kurs 6-miesięczny a następnie 10-miesięczny hipiatryczny (*cursus hippiatryae*) dla kowali i rolników. Jedynie wyjątkowo słuchaczami drugiego kursu byli studenci medycyny i chirurgii. Po śmierci *Tolnaya* w 1818 r. dyrektorem szkoły od 1818 do 1824 r. został jego adiunkt

rolnictwa, które pomogło instytutowi w dalszym rozwoju. W 1870 r. w instytucie pracowało 6 profesorów: *Alois v. Szabo* — anatomia, *Ludwig Thanhoffer* — fizjologia, chemia i fizyka, *Wilhelm Zlamal* — choroby wewnętrzne, *Franc Varga* — chirurgia, *Koloman Czako* — anatomia patologiczna, farmakologia i botanika, *Adalbert v. Tormay* — hodowla, 6 asystentów, 3 stypendystów i 1 kowal. W 1875 r. nastąpiła reorganizacja instytutu, wprowadzono 3-letni okres nauki. Na czele uczelni stanął prof. *Adalbert v. Tormay*. W 1880 r. instytut przeniósł się do nowej siedziby przy ulicy Rottenbillera. W następnych latach dobudowano tutaj szereg nowych gmachów a stare odremontowano i przebudowano. W budynkach tych do dzisiaj mieści się budapeszteńska uczelnia weterynaryjna.

W 1888 r. dyrektorem szkoły został prof. *F. Varga* a w 1897 r. — prof. *F. Hutyra*. Począwszy od 1890 r. wprowadzono 4-letni okres nauki a szkoła otrzymała nazwę akademii weterynaryjnej. Pierwszym rektorem został mia-

Prof. dr F. Hutyra

Prof. dr A. Aujeszky

Prof. dr H. Preisz

Prof. dr A. Zimmermann

Roman Brunkala a następnie prof. *Józef Hoffner*. Od 1843 r. na dyrektora szkoły powołany został prof. *Wilhelm Zlamal*. W 1851 r. instytut weterynaryjny oddzielił się od uniwersytetu. Kurs nauczania trwał 1 rok i uczestniczyli w nim głównie kowale oraz wyjątkowo tylko lekarze medycyny i chirurdzy. W 1857 r. podobnie jak w innych uczelniach austriackich zamierzano wprowadzić 3-letni okres nauki, jednakże z różnych względów nie zostało to zrealizowane i nauka trwała 2 lata. W 1869 r. instytut został podporządkowany ministerstwu

** „Sr. Majestät haben nach den Beyspiel der Übrigen hohen Schullen in der deutschen Erblanden auch bei der Universität zu Pest die Errichtung eines Lehr Stuhls der Vieh Arznei Kunde zu bewilligen, und für denselben Alexander Tolnay als Lehrer mit den Systemisirten Gehalt von jährl. 600 fl. zu ernennen geruhet. Ihm Universitäts Magistat wird dieser Höchste Entschluss mit dem hiemit angezeigt, dass die nähere Bestimmung zur Errichtung dieses Lehr-Faches nachfolgen wird. Ofen den 12-ten December 1786” (pismo powołujące A. Tolnaya — wg A. Kotlana, 3).

nowany w 1899 r. prof. *F. Hutyra*. Począwszy od 1899 r. warunkiem przyjęcia do uczelni było posiadanie świadectwa maturalnego, szkoła otrzymała pełne prawa wyższej uczelni. W 1917 r. uczelnia otrzymała prawo wyboru rektora, a pierwszym rektorem z wyboru został prof. dr *F. Hutyra*. W 6 lat później przyznano rektorowi tytuł *rector magnificus*.

Dalsze zmiany w programie studiów i egzaminów zachodziły w latach 1932 i 1934. W 1933 r. uczelnia posiadała 10 profesorów zwyczajnych i 3 nadzwyczajnych. Katedrą farmakologii kierował prof. dr *J. v. Magyary Kossa*, interny — prof. dr *J. Marek*, anatomii i embriologii — prof. dr *A. Zimmermann*, hodowli — prof. dr *O. Wellmann*, chemii — prof. dr *J. Groh*, ogólnej patologii i anatomii patologicznej — prof. dr *K. Jarmai*, położnictwa — prof. dr *H. Hetzel*, epizootologii i medycyny sądowej — prof. dr *R. Manninger*, fizjologii i histologii — prof. dr *D. v. Deseö*, chirurgii, oftalmologii — prof. dr *G. A. v. Guoth*, higieny

mleka — prof. dr *O. Fettik*, fizyki — prof. dr *K. Neubauer*, zoologii i parazytologii — prof. dr *A. Kotlan*.

Szybka odbudowa i dynamiczny rozwój uczelni nastąpił po II wojnie światowej. Od 1952 r. uczelnia nosi nazwę Wyższej Szkoły Weterynaryjnej (*A Budapesti allatorvostudományi főiskola*). Wg spisu wykładów z 1959/60 r. uczelnia posiadała 18 katedr prowadzonych m.in. przez następujących profesorów i docentów: katedra anatomii i histologii — prof. dr *G. Kovacs*, katedra hodowli — doc. dr *J. Marcus*, katedra zoologii i parazytologii — akademik prof. dr *A. Kotlan*, katedra i klinika chorób wewnętrznych — akademik prof. dr *J. Mocsy*, katedra fizjologii — prof. dr *A. Kemeny*, katedra farmakologii — prof. dr *E. Kovacs*, katedra epizootologii — akademik prof. dr *R. Manninger*, katedra chemii — prof. dr *L. Szekeres*, katedra anatomii patologicznej — prof. dr *G. Salyi*, katedra chirurgii i okulistyki — doc. dr *A. Kovacs*, katedra i klinika położnicza — prof. dr *K. Bolcschazy*.

zwiadzi w 1908 r. *Jan Szczepan Dyndowicz*, pracujący wówczas w ministerstwie rolnictwa w Budapeszcie, a w 1911 r. *Jan Wincenty Gromczakiewicz*, również przebywający w stolicy Węgier. W następnych latach kontakty z uczelnia budapeszteńską były zapewne częstsze. Poważną rolę odgrywały wizyty naukowców uczelni polskich i uczelni budapeszteńskiej a także wycieczki i praktyki studenckie pod kierunkiem pracowników naukowych.

Zaszczytną rolę przekazywania osiągnięć Polsce podobnie jak i innym krajom spełniają od przeszło 50 lat klasyczne podręczniki: Patologia i terapia schorzeń zwierząt domowych poprzednio *Hutyry* i *Mareka* a następnie *Manningera* i *Mocsy* (pierwsze wydanie ukazało się w 1905 r.) oraz *Diagnostyka kliniczna — Mareka* i *Mocsy* (pierwsze wydanie ukazało się w 1912 r.). Na podręcznikach tych kształciło się wiele pokoleń polskich lekarzy weterynaryjnych. Poważną rolę informującą o węgierskiej nauce weterynaryjnej odgrywa miesięcznik naukowo-praktyczny „*Magyar allo-*

Prof. dr J. Marek

Prof. dr R. Manninger

Prof. dr J. Mocsy

Prof. dr A. Kotlan

* * *

Kontakty weterynarii polskiej z uczelnia budapeszteńską datują się od 1829 r., w którym to roku z polecenia uniwersytetu wileńskiego *Adam Ferdynad Adamowicz** odwiedził uczelnię w Budapeszcie i niewątpliwie miał okazję do wymiany poglądów z ówczesnym dyrektorem *Józefem Hoffnerem*. Choć nie ma na to dowodów można przyjąć, że uczelnię

* „Porządek podróży dla P. Adamowicza przewidziany następujący: 1. Z początkiem miesiąca lipca r. t. (1829) uda się P. Adamowicz przez Lwów do Pestynu, stolicy Królestwa Węgierskiego, gdzie poznawszy się z profesorami Szkoły Weterynarii w tym mieście będącej, obejrzy cały zakład od tego służący i postara się od nich tak o informację miejscową, tyczącą się zwiedzania stad królewskich i osób prywatnych w tym królestwie znajdujących się, jako też o listy rekomendacyjne do urzędników, tymiż stadami zawiadujących”. Z instrukcji wręczonych przed podróżą A. F. Adamowiczowi przez władze uniwersytetu wileńskiego (Perenc A.: *Historia lecznictwa zwierząt w Polsce*, 1958 str. 158).

torvosok lapja” a przede wszystkim znane czasopismo naukowe „*Acta veterinaria academiae scientiarum hungaricae*” reprezentujące wysoki poziom węgierskiej nauki weterynaryjnej, głównie pracowników naukowych uczelni weterynaryjnej w Budapeszcie.

Na zakończenie niech mi wolno będzie w imieniu Komitetu Redakcji „*Medycyny Weterynaryjnej*” złożyć słynnej uczelni budapeszteńskiej serdeczne życzenia dalszych sukcesów naukowych i dalszego rozwoju.

Piśmiennictwo

1. *A Budapesti allatorvostudományi főiskola evkönyve* 1957/58, 1959/60
2. Breuer D.: *Weltkatalog der veterinärmedizinischen Lehranstalten*, Hannover, 1957
3. *Kotlan A.: A magyar allatorvosképzés története*, Budapest, 1941
4. *Leclainche E.: Histoire de la Médecine Vétérinaire*, Toulouse, 1936
5. *Millak K.: Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych* (w druku)
6. *Perenc A.: Historia lecznictwa zwierząt w Polsce*, Wrocław, Warszawa, 1958.